Toelichting op de Participatie- en inspraakverordening gemeente Heerenveen 2027

Toelichting bij de verordening | 26 oktober 2026

Algemene toelichting

Aanleiding en doel

Op 1 januari 2025 is de Wet versterking participatie op decentraal niveau in werking getreden. Daarmee is artikel 150 van de Gemeentewet verbreed: gemeentelijke regels over participatie moeten niet alleen betrekking hebben op de voorbereiding van beleid, maar ook op de uitvoering en evaluatie ervan. De wet verlangt daarnaast dat de gemeentelijke verordening voorwaarden bevat voor toepassing van het uitdaagrecht. Gemeenten hebben tot 1 januari 2027 om hun regeling hierop aan te passen.

Heerenveen begint niet bij nul. De Participatie- en inspraakverordening gemeente Heerenveen 2016 regelde al participatie bij beleidsvoorbereiding, -vaststelling, -uitvoering en -evaluatie, kende al de participatieladder en stelde eisen aan voorbereiding en verslaglegging. De verordening van 2027 bouwt daarop voort en verwerkt de nieuwe wettelijke opdracht, zonder een geheel nieuwe participatiepraktijk voor te schrijven.

Wat verandert ten opzichte van de verordening uit 2016?

Onderwerp	2016	2027
Wettelijke actualisatie	Verordening gebaseerd op het eerdere artikel 150 Gemeentewet.	Aangepast aan de Wet versterking participatie op decentraal niveau; voorbereiding, uitvoering en evaluatie expliciet benoemd (art. 1–2).
Uitdaagrecht	Geen afzonderlijke regeling van het uitdaagrecht.	Een eigen regeling voor verzoeken, ondersteuning, beoordeling en uitvoeringsafspraken (art. 6–9).
Participatieafspraken	Procedure per participatieonderwerp, met een participatie-/communicatieparagraaf in de startnotitie.	Duidelijkheid vooraf over doel, betrokkenen, invloed, werkwijze en terugkoppeling blijft nodig; de wijze van vastleggen en communiceren is vrijer (art. 3).
Jaarlijkse informatie aan de raad	Geen expliciete jaarlijkse informatieplicht via de P&C-cyclus.	Het college informeert de raad jaarlijks op hoofdlijnen via de reguliere P&C-cyclus (art. 10).

Overige bepalingen blijven in hoofdzaak voortbouwen op de regeling van 2016. De participatieladder en de verplichting tot terugkoppeling blijven bestaan; de vorm van verslaglegging kan worden afgestemd op het traject. Voor inspraak blijft afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht het uitgangspunt. De afzonderlijke inspraaktermijn van vier weken voor ruimtelijke plannen (met een mogelijke verlenging van twee weken) uit de regeling van 2016 is niet overgenomen; de toepasselijke wettelijke regels en de mogelijkheden voor een rechtens toegestane afwijkende procedure bepalen de termijn. De verhouding tot de bijzondere regels en het participatiebeleid onder de Omgevingswet is afzonderlijk toegelicht.

Uitgangspunt: participatie passend bij opgave én gemeentelijke rol

De bedoeling is niet om bij iedere opgave hetzelfde participatieproces te doorlopen. Eerst wordt bepaald wat de opgave vraagt, welke rol de gemeente heeft, welke beslisruimte werkelijk bestaat en wie door de keuzes wordt geraakt. Vervolgens wordt een passende vorm van participatie gekozen. Het bestuursorgaan maakt vooraf duidelijk waarover deelnemers invloed kunnen uitoefenen, hoe hun inbreng wordt gewogen en hoe zij daarover terugkoppeling krijgen.

De participatieladder blijft daarbij een hulpmiddel. Heerenveen kent de niveaus informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren en (mee)beslissen al sinds de

verordening uit 2016. De ladder maakt het niveau van betrokkenheid en invloed zichtbaar, maar verplicht niet tot een vaste volgorde of een bepaald instrument. De bevoegdheid tot uiteindelijke besluitvorming blijft bij het daarvoor bevoegde bestuursorgaan.

Samenhang met participatie onder de Omgevingswet

Voor participatie bij instrumenten en besluiten in de fysieke leefomgeving geldt ook het Participatiebeleid Omgevingswet gemeente Heerenveen (vastgesteld in 2023), naast de specifieke wettelijke regels. Dat beleid werkt onder meer uit hoe participatie in omgevingsprocessen wordt vormgegeven en welke rol de gemeente of de initiatiefnemer daarin heeft. De gemeentebrede verordening geeft aanvullende algemene uitgangspunten, maar doorkruist deze bijzondere regels niet. Artikel 2, derde lid, maakt die verhouding expliciet.

Vervolg: van verordening naar toepasbare instrumenten

De verordening biedt het wettelijke kader. Onderzoek naar de verdere ontwikkeling van inwonersparticipatiebeleid, werkwijzen en hulpmiddelen is afhankelijk van beschikbare capaciteit en middelen en wordt afzonderlijk geprioriteerd. Dat kan bijvoorbeeld gaan om ondersteuning bij het kiezen van een passende participatievorm, het ontwerpen van een participatieproces en het informeren van inwoners over mogelijkheden om mee te doen. Het Mienskipspetear kan één van die instrumenten zijn. De verordening schrijft dit niet voor en is voor haar vaststelling niet afhankelijk van die ontwikkeling. Ervaringen kunnen later aanleiding geven tot herziening.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1. Definities

Dit artikel omschrijft de begrippen die in de verordening worden gebruikt. Het begrip inwonersparticipatie omvat het op initiatief van de gemeente betrekken van inwoners, ondernemers, maatschappelijke partijen en andere belanghebbenden bij de voorbereiding, uitvoering of evaluatie van beleid. Hiermee wordt aangesloten bij de brede participatiepraktijk van Heerenveen. Inspraak is de formele gelegenheid om een mening naar voren te brengen; zij maakt deel uit van het bredere instrumentarium voor participatie. Het uitdaagrecht ziet op verzoeken om de feitelijke uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen.

Artikel 2. Reikwijdte

Elk bestuursorgaan bepaalt binnen zijn eigen bevoegdheden of en hoe participatie wordt georganiseerd, voor zover een wettelijke verplichting niet anders voorschrijft. Bij die keuze zijn de aard van de opgave, de rol van de gemeente, de beslisruimte en de betrokken belangen bepalend. Het derde lid waarborgt de samenhang met de Omgevingswet en het bestaande Heerenveense participatiebeleid voor de fysieke leefomgeving. Het vierde lid noemt situaties waarin gemotiveerd van inwonersparticipatie kan worden afgezien. Het vijfde lid verwijst voor het uitdaagrecht naar de afzonderlijke regeling in hoofdstuk 3.

Artikel 3. Inrichting van inwonersparticipatie

Het bestuursorgaan geeft vóór de start duidelijkheid over de opgave, het doel, de betrokkenen, de ruimte voor invloed, de gekozen aanpak, de besluitvorming en de terugkoppeling. Het bepaalt zelf welke participatievorm en welk instrument passen. De participatieladder wordt daarbij als hulpmiddel genoemd, niet als verplicht stappenplan. Deelnemen moet op passende wijze toegankelijk zijn. Een afzonderlijk formeel participatieplan is niet vereist als de noodzakelijke afspraken al op een andere passende manier zijn vastgelegd en gecommuniceerd. Zo blijft de werkwijze zorgvuldig zonder onnodige administratieve lasten.

Artikel 4. Inspraak

Voor formele inspraak geldt in beginsel de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Een afwijkende procedure is alleen mogelijk voor zover wettelijke voorschriften dat toelaten. Daarmee blijft inspraak herkenbaar onderdeel van de participatieverordening, naast de andere participatievormen.

Artikel 5. Terugkoppeling en verslaglegging

Deelnemers moeten kunnen zien wat met hun inbreng is gedaan en waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt. De omvang van verslaglegging en openbaarmaking wordt afgestemd op het participatietraject, met inachtneming van privacy- en openbaarmakingsregels. Wanneer de gemeenteraad een voorstel ontvangt, vermeldt dat voorstel op hoofdlijnen hoe de participatie is verlopen en hoe de resultaten zijn meegewogen. De terugkoppeling blijft daarmee inhoudelijk geborgd, terwijl de vorm maatwerk mogelijk maakt.

Artikel 6. Verzoek om toepassing van het uitdaagrecht

Inwoners en maatschappelijke partijen kunnen bij het college een verzoek indienen om de feitelijke uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen. Om een eerste beoordeling mogelijk te maken, beschrijven zij de taak, de reden van het verzoek en het beoogde resultaat. Aanvullende gegevens over uitvoering, betrokkenen en middelen worden gevraagd voor zover dit redelijkerwijs mogelijk en nodig is. Een verplicht standaardformulier wordt niet voorgeschreven; het college kan zo nodig aanvullende informatie opvragen.

Artikel 7. Ondersteuning

Het college biedt laagdrempelige ondersteuning aan inwoners en maatschappelijke partijen die een uitdaagrechtverzoek overwegen of indienen. De ondersteuning sluit aan bij de aard van het verzoek en de situatie van de indiener. Deze bepaling is bedoeld om de toegang tot het uitdaagrecht praktisch mogelijk te maken, zonder op voorhand voor alle verzoeken dezelfde ondersteuning te verplichten.

Artikel 8. Beoordeling van een verzoek

Het college zorgt dat het verzoek terechtkomt bij het bestuursorgaan dat over de betrokken taak bevoegd is te besluiten. De beoordeling gaat onder meer over uitvoerbaarheid, kwaliteit, continuïteit, veiligheid, financiële consequenties en bestaande wettelijke of contractuele verplichtingen. Als overname wettelijk niet mogelijk is, wordt het verzoek afgewezen; andere afwijzingen worden gemotiveerd aan de hand van de genoemde belangen. Het artikel regelt een beslistermijn van acht weken, met de mogelijkheid van één verlenging met maximaal acht weken, en verlangt een gemotiveerde reactie. Openbaarmaking geschiedt binnen de daarvoor geldende regels.

Artikel 9. Afspraken over uitvoering

Als een verzoek wordt toegewezen, worden de afspraken over de uitvoering vastgelegd. Daarin komen ten minste de taak, de resultaten, de looptijd, de middelen, de verantwoordelijkheden, kwaliteit en veiligheid, de voortgang en de voorwaarden voor wijziging of beëindiging aan bod. De concrete afspraken verschillen per taak; de verordening schrijft geen uniform uitvoeringsmodel voor.

Artikel 10. Jaarlijkse informatie aan de raad

Het college informeert de gemeenteraad eenmaal per jaar op hoofdlijnen over de toepassing en resultaten van inwonersparticipatie en het uitdaagrecht. Dit gebeurt via de reguliere planning- en controlcyclus. Hiermee krijgt de raad informatie voor zijn kaderstellende en controlerende rol, zonder dat de verordening een afzonderlijke jaarlijkse participatierapportage verplicht stelt.

Artikel 11. Nadere regels

Het college kan, binnen de grenzen van de verordening, nadere regels vaststellen over de uitvoering van participatie en de behandeling van uitdaagrechtverzoeken. Daarmee kan de praktische werkwijze waar nodig nader worden ingevuld zonder dat ieder uitvoeringsdetail in de verordening zelf hoeft te staan.

Artikel 12. Intrekking en overgangsrecht

De Participatie- en inspraakverordening gemeente Heerenveen 2016 wordt ingetrokken op de datum waarop de nieuwe verordening in werking treedt. Voor participatie- en inspraakprocedures die vóór dat moment al zijn gestart, blijven de regels uit 2016 gelden. Het ontwerp bevat de mogelijkheid dat het bevoegde bestuursorgaan met instemming van betrokkenen een andere, juridisch toegestane werkwijze vaststelt. Daarmee wordt beoogd te voorkomen dat lopende trajecten onnodig worden verstoord door de overgang naar de nieuwe regeling.

Artikel 13. Inwerkingtreding en citeertitel

De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 januari 2027. Het artikel legt ook de officiële citeertitel vast: Participatie- en inspraakverordening gemeente Heerenveen 2027.